

Defensie en veiligheid

3de graad D/A-finaliteit

III-DeVe-da

BRUSSEL

D/2024/13.758/249

Versie januari 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang met de tweede graad

De studierichting Defensie en veiligheid is een richting binnen het domein Maatschappij en welzijn. Deze richting kent geen specifieke onderbouw vanuit de tweede graad.

2.2 Samenhang in de derde graad

2.2.1 Samenhang binnen de studierichting Defensie en veiligheid

Het leerplan Defensie en veiligheid vertoont samenhang met de leerplannen

- Lichamelijke opvoeding (I-II-III-LiOp) in alle studierichtingen zonder de component sport: voor de samenhang met het onderdeel Fysieke paraatheid: zie pedagogisch didactische duiding.
- Nederlands (III-Ned-da), Frans (III-Fra-da) en Engels (III-Eng-da) 3de graad: in functie van het communiceren en rapporteren in het Nederlands, Frans en Engels.
- Geschiedenis (III-Ges-da).
- Gemeenschappelijk funderend leerplan.
- Godsdienst.

2.2.2 Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit

Het leerplan Defensie en veiligheid vertoont samenhang met de leerplannen Opvoeding en begeleiding (III-OpBe-da), Gezondheidszorg (III-Gez-da), Wellness en schoonheid (III-WeSc-da) en Sportbegeleiding (III-Spo-da) wat betreft de doelen in de rubriek Psychologie.

De leerplandoelen worden in de leerplannen gekleurd volgens het profiel van de studierichting.

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op specifieke minimumdoelen en doelen die leiden naar volgende beroepskwalificaties: Bewakingsagent en set van competenties uit Soldaat-matroos bij Defensie en BK Brandweerman.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

Het leerplan is gericht op 24 graaduren en is bestemd voor de studierichting Defensie en veiligheid.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Defensie en veiligheid en het vormingsconcept

Het leerplan Defensie en veiligheid is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool. In het leerplan ligt de nadruk op de **lichamelijke vorming**, **natuurwetenschappelijke en technische vorming**, **sociale en maatschappelijke vorming**. De wegwijzers uniciteit in verbondenheid, kwetsbaarheid en belofte, gastvrijheid, generositeit en duurzaamheid maken er inherent deel van uit.

In **lichamelijke vorming** ligt de focus op samen bewegen met respect voor de capaciteiten, mogelijkheden en grenzen van zichzelf en van anderen (**uniciteit in verbondenheid en oog voor kwetsbaarheid**). De leerlingen worden uitgedaagd tot het ontwikkelen van een gezonde en actieve levensstijl (**duurzaamheid**).

In **sociale en maatschappelijke vorming** worden leerlingen uitgenodigd om met oog voor de kwetsbaarheid van zichzelf en de ander minder ik-gericht, empathisch en genereus in relatie te treden met de ander (**verbondenheid**). Maatschappelijke vorming zet leerlingen aan om zich open te stellen voor een diverse samenleving en meer gastvrije wereld te creëren.

In **natuurwetenschappelijke en technische vorming** verwerven leerlingen betrouwbare kennis met betrekking tot de mens en zijn veiligheid (duurzaamheid). Technische vorming biedt leerlingen kansen tot het verwerven van technieken verbonden aan de uitoefening van veiligheidsberoepen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Zorg dragen voor de eigen persoonlijke veiligheid en de persoonlijke en maatschappelijke veiligheid van anderen bewaken

In deze studierichting verwerven leerlingen competenties om binnen de context van de private bewaking zorg te dragen voor de persoonlijke en maatschappelijke veiligheid van anderen. Daarnaast exploreren leerlingen werkcontexten binnen Defensie, brandweer, de penitentiaire instellingen en politie. De aandacht voor preventie en veiligheid staat hierbij centraal. Ze ontwikkelen vaardigheden die hen voorbereiden op selectieprocedures voor deze beroepen.

Als persoon in verbondenheid met anderen aan de diverse samenleving participeren

Samenleven en het uitoefenen van veiligheidsberoepen in een wereld die wordt gekenmerkt door diversiteit biedt mogelijkheden. Het zelf behoren tot verschillende groepen daagt leerlingen op vele vlakken uit. De school is bij uitstek een oefenplaats voor het constructief samenwerken en samenleven met elkaar. Vanuit het kennismaken met verschillende veiligheidsberoepen ontdekken leerlingen de diversiteit van de samenleving. Daarbij worden ze geconfronteerd met de kwetsbaarheid van bepaalde groepen of individuen binnen onze samenleving: gevangenen, slachtoffers van een ongeval, brand of conflictsituaties, mensen met (mentale) gezondheidsproblemen ... Vanuit de wegwijzers generositeit en gastvrijheid leren leerlingen binnen verschillende beroepssituaties respectvol in relatie gaan, communiceren, samenwerken met anderen, begeleiden van personen of groepen met aandacht voor de identiteit, integriteit en kwetsbaarheid van zichzelf en de ander.

Reflecteren over sociaal-maatschappelijke thema's met betrekking tot veiligheid

Vanuit het geloof in de kracht van de hoop leren leerlingen reflecteren over sociale en maatschappelijke thema's zoals angst, conflicten, zin van straf, de diversiteit in de samenleving, het belang van preventie ...

In functie van het zorgdragen voor en het bewaken van de veiligheid van anderen ontwikkelen leerlingen dan ook een wetenschappelijk-theoretische basis met betrekking tot recht en deontologie, psychologie, agogiek en maatschappijleer.

Fysieke paraatheid ontwikkelen

Het uitoefenen van en het toegelaten worden tot veiligheidsberoepen veronderstelt een gezonde en fitte levensstijl waarbij een goede conditie, het ontwikkelen van motorische vaardigheden en technieken fundamenteel zijn.

3.3 Opbouw

Het leerplan is opgebouwd uit 5 onderdelen.

- Basiscompetenties veiligheidsberoepen
- Recht
- Mens en samenleving
 - Gezondheidsbevordering
 - Ontwikkeling
 - Communicatie en gedrag
- Veiligheid(stechnieken)
 - Bedrijfseerstehulp
 - Fysieke paraatheid
 - Preventie en veiligheid
 - Bewaking
 - Brandweer
 - Defensie
 - Penitentiair beambte
 - Politie
- Onderzoekscompetentie

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met de tweede graad

De studierichting Defensie en veiligheid is een specifieke studierichting binnen het domein Maatschappij en welzijn en heeft geen logische onderbouw in de tweede graad.

Dit betekent dat leerlingen vanuit meerdere studierichtingen en domeinen kunnen instromen in deze studierichting. We denken hierbij aan leerlingen uit de tweede graad doorstroomfinaliteit, uit de richtingen Maatschappij en welzijn en Sport, maar ook aan leerlingen uit diverse STEM-richtingen. Het leerplan bouwt dan ook niet verder op specifieke leerinhouden uit de tweede graad.

Afhankelijk van de studierichting waaruit de leerlingen komen verwerven ze bepaalde kennis, vaardigheden en attitudes voor onderdelen uit dit leerplan (zie 3.5 Aandachtspunten).

3.4.2 Samenhang in de derde graad

- Samenhang met het leerplan Lichamelijke opvoeding

Leerlingen leren in de lessen Lichamelijke opvoeding EHBO-technieken uitvoeren en levensreddend handelen in gesimuleerde situaties. In deze richting wordt dit onderdeel in functie van het uitoefenen van veiligheidsberoepen uitgebreid.

Deze studierichting biedt de ruimte om extra tijd te besteden aan de doelen uit het leerplan Lichamelijke opvoeding en kunnen in samenhang worden aangebracht met de doelen uit het onderdeel 'fysieke paraatheid'. In samenhang met het leerplan LO besteed je in functie van de beoogde beroepen expliciet aandacht aan

- de bewegingsdomeinen atletiek (lopen), oriëntatieloop, klimmen en contact en verdediging;

- aan basiseigenschappen, motorische vaardigheden en ontwikkelingstechnieken in functie van het uitvoeren van opdrachten en het voorbereiden op selectieproeven of behalen van attesten.
- Samenhang met de leerplannen Wellness en schoonheid, Opvoeding en begeleiding, Gezondheidszorg en Sportbegeleiding.

De doelen in de rubriek psychologie (ontwikkelingspsychologie, sociaal gedrag en gezondheidsgedrag) maken deel uit van die leerplannen. De leerplandoelen worden in de leerplannen gekleurd volgens het profiel van de studierichting.

- Samenhang met de leerplannen Frans, Nederlands en Engels

In functie van het bereiken van de beroepskwalificatie Bewakingsagent wordt van leerlingen een actieve basiskennis van Frans en Engels verondersteld. Voor het realiseren van de doelen rond communiceren en rapporteren kan een samenwerking met de leraren Nederlands en Moderne vreemde talen zinvol zijn.

- Samenhang met het Gemeenschappelijk funderend leerplan

In de verschillende veiligheidsberoepen staat aandacht voor gezondheid en veiligheid centraal. Daarnaast verwacht men van beoefenaars van veiligheidsberoepen dat ze sociaal vaardig zijn in een diverse samenleving. Dit leerplan biedt opportuniteiten tot integratie van doelen uit de rubrieken Uniek en verbonden, Geëngageerd en verantwoordelijk en Gezond en veilig. Leerplandoel 8 uit het Gemeenschappelijk funderend leerplan is letterlijk opgenomen in dit leerplan. De formulering is gekleurd vanuit het studierichtingsprofiel.

- Samenhang met het leerplan Geschiedenis

Er is samenhang tussen de doelen over recht en de doelen over de betekenis, principes en werking van de democratische rechtsstaat.

- Samenhang met het leerplan Godsdienst

Er is samenhang met een doel en bijhorende ingrediënten uit het terrein Samenlevingsopbouw en inspiratie.

3.5 Aandachtspunten

Beginsituatie

De instroom van leerlingen in de studierichting Defensie en veiligheid kan heel heterogeen zijn. Daarom is het belangrijk om de beginsituatie van de leerlingen in kaart te brengen. Leerlingen die bijvoorbeeld instromen vanuit het domein Maatschappij en welzijn verwerven in de tweede graad kennis en vaardigheden met betrekking tot het onderdeel Mens en samenleving. Leerlingen die doorstromen vanuit de studierichting Lichamelijke opvoeding en sport werken in de tweede graad aan een fitte en gezonde levensstijl.

De leerlingen die instromen vanuit studierichtingen in het domein Maatschappij en welzijn of de studierichting Sport bouwen in de tweede graad een begrippenkader op met betrekking tot basiscompetenties, ontwikkelingspsychologie (ontwikkelingsdomeinen, levensfasen) en gezondheidsgedrag. Ze leren in de tweede graad basiscompetenties, zoals communicatie of samenwerken, toepassen in gesimuleerde situaties met oog voor de context van een gezin.

In de rubriek Mens en samenleving vind je doelen over ontwikkelingspsychologie, gezondheidsgedrag en sociaal gedrag. Vooral het onderdeel ontwikkelingspsychologie kan omwille van de heterogene instroom om een gedifferentieerde aanpak vragen.

Opbouw

De verschillende veiligheidsberoepen kennen een gemeenschappelijke sokkel:

- een sterke focus op veiligheid en preventie;
- gemeenschappelijke basiscompetenties zoals het ontwikkelen van een gezonde levensstijl, deontologisch en verantwoord handelen, observeren en rapporteren ...;
- kennis van recht en specifieke regelgeving met betrekking tot de uitoefening van veiligheidsberoepen;
- kennis en vaardigheden in functie van het omgaan en communiceren met verschillende (kwetsbare) doelgroepen in een diverse samenleving;
- het belang van fysieke paraatheid en het uitvoeren van technische vaardigheden;
- functioneren binnen hiërarchische beroepscontexten waar discipline en specifieke rechten en plichten centraal staan;
- selectie en specifieke toelatingsvoorwaarden.

Vanuit deze gemeenschappelijke sokkel werd het leerplan opgebouwd. De basiscompetenties, de onderdelen 'recht' en 'mens en samenleving' en het eerste deel uit de rubriek 'veiligheidstechnieken' (EHBO en levensreddende handelingen, fysieke paraatheid, veiligheid en preventie) vormen een gemeenschappelijke basis voor alle veiligheidsberoepen.

In de onderdelen bewaking, brandweer, Defensie, penitentiair beambte en politie vind je concretisering en verdieping van de gemeenschappelijke doelen en specifieke kennis, vaardigheden en attitudes betreffende het veiligheidsberoep terug.

Regelgeving en attestering

Op de [leerplanpagina](#) vind je duiding bij de vigerende regelgeving en de te behalen attesten die van toepassing zijn op de studierichting Defensie en veiligheid. Wanneer de regelgeving of andere actoren concrete inhouden voor het behalen van moduleattesten of bewijzen voorschrijven, vind je deze terug in de wenken bij de doelen. Opdat de inhouden afhankelijk zijn van de vigerende regelgeving, kunnen die wijzigingen ondergaan.

Pedagogisch-didactische aanpak

De doelen uit de rubriek 'basiscompetenties' worden best in samenhang gerealiseerd met doelen uit de andere rubrieken.

De rubriek Mens en samenleving bevat doelen die zijn gebaseerd op specifieke minimumdoelen uit het wetenschapsdomein Toegepaste psychologie. Psychologie is een wetenschap die evolueert doorheen de tijd. Het is belangrijk om je als leraar kritisch te verhouden tegenover de wetenschappelijke inzichten en theorieën waarop je je bij het uitwerken van de lessen baseert of die je tijdens de lessen hanteert. Het is belangrijk om je steeds te baseren op theorieën die evidence based zijn. Je benoemt het dynamisch karakter van psychologie en toont leerlingen het belang van een kritische houding.

De onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd met inhouden van dit leerplan die gerelateerd zijn aan specifieke minimumdoelen. Je overlegt op schoolniveau welke keuzes worden gemaakt met betrekking tot de realisatie van de onderzoekscompetentie. Op de PRO-tegel [onderzoekscompetentie](#) kan je voor elke studierichting terugvinden via welke leerplannen onderzoeken kan worden gerealiseerd.

Bij leerplandoel 50 geven we aan met welke inhouden de onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd. Op de [leerplanpagina](#) vind je meer informatie over en een aantal mogelijke voorbeelden van hoe je via specifieke inhouden van dit leerplan met je leerlingen kan werken aan de onderzoekscompetentie.

Werkplekieren

Verschillende vormen van werkplekleren kunnen een meerwaarde bieden voor de realisatie van dit leerplan en voor de voorbereiding op een vlotte overstap naar de arbeidsmarkt. Werkplekleren omvat een breed continuüm van leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene en beroepsgerichte competenties waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is. Het kan onder meer gaan om gesimuleerde werkomgevingen, observatie-activiteiten en leerlingenstages. De school heeft de ruimte om een beleid uit te stippelen over welke vormen van werkplekleren een plaats krijgen in de lespraktijk en met welk doel werkplekleren wordt ingezet.

In deze studierichting maken leerlingen kennis met verschillende veiligheidsberoepen en exploreren ze op locatie de specifieke werkcontexten door praktijklessen op verplaatsing, observatieactiviteiten of andere extra-muros-activiteiten. De mogelijkheden tot exploratie zijn voor een aantal verschillende contexten, al dan niet via een keuzemodule, bepaald. Je vindt hierover meer informatie op de [leerplanpagina](#). Het exploreren van andere contexten waarin veiligheidsberoepen worden tewerkgesteld behoort eveneens tot de mogelijkheden.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Basiscompetenties veiligheidsberoepen

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen handelen veilig voor zichzelf en voor anderen.

Wenk: Oog hebben voor de veiligheid van zichzelf en van anderen is een belangrijke basishouding bij het uitvoeren van opdrachten en taken in deze studierichting. Je hebt binnen de verschillende onderdelen van het leerplan aandacht voor de vigerende regelgeving en procedures (LPD 2) aangaande de specifieke thema's of taken.

LPD 2 De leerlingen dragen bij aan de kwaliteit en cultuur van de organisatie en handelen volgens de visie, afspraken en procedures.

Wenk: Dit doel wordt theoretisch onderbouwd vanuit leerplandoelen 32, K1, 39, 44 en 49.

Wenk: Binnen alle sectoren zijn discipline, respect voor hiërarchie en het correct omgaan met procedures en afspraken belangrijke waarden en principes.

Wenk: Leerlingen handelen bij het uitvoeren van veiligheidstechnieken steeds volgens de geldende afspraken en procedures rekening houdend met de vigerende regelgeving.

LPD 3 De leerlingen handelen ergonomisch en hygiënisch vanuit een focus op gezondheidsbevordering.

Wenk: In samenhang met de doelen rond fysieke paraatheid, kan je met leerlingen vanuit concrete situaties werken rond ergonomie en hygiëne.

LPD 4 De leerlingen handelen economisch en duurzaam.

Wenk: Op school en bij het uitvoeren van veiligheidstechnieken handelen leerlingen economisch en duurzaam volgens de geldende richtlijnen en afspraken.

LPD 5 De leerlingen hanteren een methodische aanpak bij een opdracht: voorbereiden, plannen, uitvoeren en evalueren.

Wenk: Je kan leerlingen met behulp van stappenplannen of richtvragen leren om systematisch en methodisch te handelen. Het is belangrijk dat leerlingen zich bewust worden van verschillen tussen sectoren in gebruik van werkmodellen, terminologie ...

Wenk: Bij de fasen van het voorbereiden kan je denken aan

- het raadplegen van informatiebronnen zoals digitale en analoge bronnen: instructiefiches of -filmpjes, procedures, reglementen, risicoanalyses ... ;
- het kiezen voor materialen, benodigdheden, techniek of systeem;
- ...

Wenk: Bij de fase van het plannen kan je aandacht hebben voor het combineren en organiseren van taken.

Wenk: Bij de fase van het uitvoeren kan je rekening houden met

- principes zoals hygiënisch, veilig, ergonomisch, economisch, milieubewust handelen ...;
- andere criteria zoals autonoom werken, nauwkeurig handelen, binnen de afgesproken tijd werken, zich flexibel opstellen ...

Wenk: Bij de fase van het evalueren beoordelen leerlingen vanuit de samenhang met leerplandoel 9:

- het proces: het eigen handelen en het handelen binnen het team;
- het resultaat: op individueel en op teamniveau.

Wenk: Je kan leerlingen werkpunten laten formuleren in functie van het eigen handelen of het handelen van de groep (LPD 6, 9).

LPD 6 De leerlingen observeren en rapporteren doelgericht feiten en gedrag van individuen en groepen.

Wenk: Met behulp van observatieopdrachten kan je leerlingen inzicht laten verwerven in

het onderscheid tussen observeren en interpreteren en in factoren die het observeren en interpreteren beïnvloeden. Zo kan je werken rond bewustwording van het eigen referentiekader en het waarnemen met alle zintuigen.

Wenk: In functie van het rapporteren kan je leerlingen strategieën laten toepassen vanuit de vakken Nederlands, Frans en Engels.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 20, 33, 41, 47. Dit doel wordt vanuit psychologische inzichten onderbouwd door leerplandoelen 21 en 22.

LPD 7 De leerlingen werken samen in team.

Wenk: Je hebt aandacht voor samenwerken, het groepsproces, het hanteren van sociale en communicatieve vaardigheden, het belang van gemeenschappelijke afspraken ...

Wenk: Je kan leerlingen zowel in schoolse als in beroepsgerichte contexten tijdens praktijklessen op verplaatsing of extra-muros-activiteiten beroepsgerichte houdingen en vaardigheden bij het samenwerken met anderen laten inoefenen.

Wenk: Vanuit de lessen rond veiligheidstechnieken en via extra-muros-activiteiten krijgen leerlingen, in samenhang met leerplandoel 10+, zicht op de taken en rollen van teamleden binnen verschillende sectoren. Ze verwerven inzicht in het belang van complementair samenwerken in team en in veiligheidssituaties.

Wenk: Het inzetten op actieve werkvormen tijdens lesmomenten kan het leren samenwerken bevorderen. Het is belangrijk dat leerlingen inzicht krijgen in hun rol, gedrag en interacties tijdens het samenwerken.

Wenk: De communicatieve en sociale vaardigheden waaraan je werkt in leerplandoel 20 zijn ook belangrijk in functie van het werken in team. Vanuit situatieschetsen en via rollenspelen kan je leerlingen communicatieve en sociale vaardigheden laten inoefenen. Samenwerken, omgaan met feedback, overleggen, het maken van afspraken en bespreekbaar maken van conflicten, zich bewust zijn van eigen waarden en normen zijn belangrijke vaardigheden en attitudes bij de uitoefening van veiligheidsberoepen. Vanuit de samenhang met leerplandoel 24 leren leerlingen oog hebben voor diversiteit in het team.

LPD 8 De leerlingen werken deontologisch correct in beroepsgerichte situaties met oog voor privacy en discretie.

Wenk: Bij deontologisch handelen denk je aan het belang van integriteit, beroepsgeheim, aansprakelijkheid, tucht, privacy, discretie, vertrouwen, meldingsplicht, belangenconflict ... Je kan vanuit situatieschetsen, concrete casussen of tijdens extra-muros-activiteiten werken rond sectorspecifieke aspecten:

- bewakingssector: de relatie tot externen, professionele normen, moraliteit en eigenwaarde van de bewakingsagent, corruptie en omkoping, ethische gedragscode ...;
- brandweer: de rechten en plichten van de brandweerman of -vrouw. Je kan werken rond volgende thema's: graden, hiërarchie, maatregelen in geval van intolerant of ongepast gedrag of het niet naleven van waarden of regels, het vertrouwelijk omgaan met informatie ...;

- Defensie: reglementaire voorschriften, de gedrags- en ethische regels en waarden. Met betrekking tot de rechten en plichten van de militair kunnen volgende thema's aan bod komen: graden, hiërarchie, insubordinatie, illegale afwezigheid ...;
- penitentiair beampte: de risico's tot normvervaging en valkuilen bij de uitoefening van de job; situaties waarbij het afglijden naar ontoelaatbaar of onprofessioneel gedrag een bedreiging inhoudt voor de veiligheid van de verschillende actoren binnen de beroepssituatie en de samenleving.

LPD 9 De leerlingen reflecteren over een concrete situatie, over het eigen handelen en het effect ervan op anderen.

Wenk: Door het gebruik van reflectiemodellen kan je leerlingen op een systematische wijze leren reflecteren. Mogelijke reflectiemodellen zijn Korthagen, Bateson (en Dilts), Ofman, STARR, GRROW ...

Wenk: Je kan aandacht hebben voor de samenhang tussen inwendige en uitwendige aspecten van gedrag. Bij inwendige aspecten van gedrag kan je denken aan gedachten, gevoelens, intenties (willen).

LPD 10 + De leerlingen exploreren de werkcontext, verschillende job- en opleidingsmogelijkheden, selectieproeven en toelatingsvoorwaarden in de veiligheidssectoren.

Wenk: Het is belangrijk dit doel uit te werken in relatie tot de visie van onderwijsloopbaanbegeleiding van de school.

Wenk: Je kan denken aan de opleidingen en attesten die leerlingen binnen deze studierichting kunnen behalen, voorwaarden om toe te treden tot de beroepen (bv. psychotechnische onderzoeken, medisch onderzoek, FGA ...), solliciteren, het selectieproces en selectieproeven bij o.a. Selor, de organisatie van de opleidingen, verschillende loopbaanmogelijkheden en personeelsstatuten, verloning (weddenbarema's, toelagen, vergoedingen en prestaties), verschillende opleidingsmogelijkheden (verplicht en niet verplicht) ...
Je kan met leerlingen werken rond tips om de selectieproeven voor te bereiden.

Wenk: Het kan zinvol zijn om leerlingen via een bezoek, observatieactiviteiten, getuigenissen of andere extra-murosactiviteiten de werkcontexten van veiligheidsberoepen te laten exploreren. Dit biedt leerlingen inzicht in de taken en opdrachten die de verschillende veiligheidsberoepen uitvoeren.

Wenk: Met betrekking tot de bewakingssector verwijst je voor de uitwerking van dit doel naar de regelgeving voor bewaking (LPD 14).

Wenk: Specifiek voor Defensie kan je aandacht hebben voor de HR-organisatie en functie-evolutie, het statuut BDL Vrijwilliger of Onderofficier en mogelijkheden binnen de reserve.

Wenk: Voor brandweer vind je info op brandweer.be. Voor justitie vind je info op werkenbijjustitie.be Je vindt daar informatie over de verschillende functies van de penitentiair beampte: penitentiair bewakingsassistent, veiligheidsassistent, detentiebegeleider.

4.2 Recht

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 11 De leerlingen lichten bronnen en indeling van het recht toe.

Wenk: Indeling van het recht: privaatsrecht en publiekrecht en bijbehorende begrippen zoals burgerlijkrecht, strafrecht, burgerlijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid.

Wenk: Bronnen van het recht zoals internationale en nationale wetgeving, geschreven en ongeschreven recht, grondrechten, wetten en decreten, rechtspraak, rechtsleer ...

LPD 12 De leerlingen lichten de structuur van België als een Federale staat toe:

- principe van de scheiding der machten en rol van de belangrijkste actoren;
- belangrijkste bestuursniveaus en hun bevoegdheden.

LPD 13 De leerlingen lichten de dynamiek van de rechtsstaat toe die is gebaseerd op grondrechten en wederkerigheid.

Wenk: Onder dynamiek van de rechtsstaat kan je de manier waarop grondrechten zich tot elkaar verhouden en soms met elkaar op gespannen voet staan begrijpen.

Wenk: Bij grondrechten kan je denken aan het gelijkheidsbeginsel, persoonlijke vrijheid, recht op privacy, het eigendomsrecht, vrijheid van vergaderen en vereniging, vrijheid van meningsuiting, petitierecht, vrijheid van onderwijs en taal.

Wenk: Via casuïstiek laat je leerlingen de relatie tussen grondrechten en vigerende regelgeving voor de uitoefening van veiligheidsberoepen duiden (LPD 14).

LPD 14 De leerlingen analyseren aspecten van specifieke regelgeving met een impact op de uitoefening van veiligheidsberoepen.

Wenk: Je kan denken aan relevante aspecten uit de wet op het racisme en de xenofobie en de antiracismewet, wet op de verdovende middelen, wet op de privacy, camerawetgeving, KB van 16 februari 2006 betreffende de nood- en interventieplannen, KB van 28 maart 2014 betreffende de brandpreventie op de arbeidsplaatsen, wettelijke verdediging, de Wegcode, wettelijk kader van prioritaire voertuigen, wettelijk kader gebruik van PBM; KB van 7 juli 1994 tot vaststelling van de basisnormen voor de preventie van brand ...

Wenk: Vanuit de toepassing op hulpdiensten zijn volgende aspecten van de Wegcode relevant: basisprincipes van het verkeersreglement, de meest courante verkeersborden, belangrijke artikelen uit de Wegverkeerswet, wetgeving betreffende parkeren, verschillende mogelijkheden en manieren van reageren bij een ongeval en invullen van aanrijdingsformulier.

Wenk: Bij de uitwerking van de doelen uit het onderdeel veiligheidstechnieken hou je steeds rekening met de specifieke regelgeving betreffende het veiligheidsberoep.

Wenk: Je kan leerlingen de hiërarchie der normen laten toelichten. Je kan het belang van

wetgeving en naleving van wetgeving (brand)veiligheid verduidelijken aan de hand van (actuele) voorbeelden: brand Innovation in 1967, Heizeldrama 1985, brand Londense Grenfell-toren 2017, aardbeving in Turkije 2023.

Wenk: Je kan dit doel in samenhang zien met leerplandoel 11 en de leerplandoelen met betrekking tot veiligheidstechnieken.

Extra: Vanuit het perspectief van de brandweer kan je werken rond

- het wettelijk kader van prioritaire voertuigen: karakteristieken van prioritaire voertuigen, soorten rijbewijs, geschiktheidsattest, aansprakelijkheid van bestuurder en werkgever;
- uitzonderingen voor prioritaire voertuigen in de Wegcode;
- verplichtingen van de gebruikers van prioritaire voertuigen, verplichtingen van weggebruikers t.o.v. een prioritair voertuig, risico's verbonden aan prioritaire voertuigen en defensief rijgedrag;
- verschillende mogelijkheden bij een ongeval met een interventiewagen zoals invullen van een aanrijdingsformulier.

LPD 15 De leerlingen lichten aspecten van straf- en strafprocesrecht toe.

Wenk: Je kan denken aan volgende aspecten: belangrijkste actoren van de strafprocedure, indeling van de misdrijven, indeling van hoven en rechtbanken, bevoegdheden van rechtbanken en hoven, bestanddelen van een misdrijf, gronden van rechtvaardiging en verschuiving, verzwarende en verzachtende omstandigheden, strafbare poging en deelneming, een blik op concrete wetgeving zoals bv. de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid ...

Wenk: Je kan aan de hand van een rechtszaak aspecten van het rechtssysteem laten analyseren.

LPD 16 + De leerlingen reflecteren over de zin van straf in onze samenleving.

Wenk: Reflectie over zin van straf is inherent aan het onderdeel Penitentiair beambte (veiligheidstechnieken). Omdat handhaving een belangrijk onderdeel is van de beroepsuitoefening van veiligheidsberoepen, is het belangrijk dat leerlingen vanuit een persoonlijk en maatschappelijk perspectief reflecteren over de zin van straf bij het niet naleven van wet- en regelgeving. Je kan werken rond actuele situaties of rond casussen die verband houden met het uitoefenen van veiligheidsberoepen.

Wenk: Je kan leerlingen aan de hand van een rechtszaak laten reflecteren over zin van straf in onze samenleving. In samenhang met leerplandoelen 14 en 15 leer je leerlingen juridische terminologie in een correcte betekenis hanteren.

LPD 17 De leerlingen bespreken elementen van het arbeidsrecht met inbegrip van sociale verhoudingen en specifieke collectieve regelingen binnen de context van veiligheidsberoepen.

Wenk: Volgende elementen zijn relevant: contract, soorten arbeidsovereenkomst, basisrechten en plichten van de werkgever en werknemer met inbegrip van

veiligheid en welzijn, verschillen tussen een studentenovereenkomst en een arbeidsovereenkomst, verschillen tussen werken met en werken zonder een arbeidsovereenkomst, instanties voor advies, hulp en bescherming zoals VDAB, vakbonden.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoel 30: welzijn op het werk.

Wenk: In functie van de bewakingssector heb je oog voor de collectieve arbeidsovereenkomst en sectorale cao-bewaking, Paritair comité voor de bewakingsdiensten, sociale verhoudingen, inspectiediensten ...

4.3 Mens en samenleving

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

4.3.1 Gezondheidsbevordering

LPD 18 De leerlingen lichten determinanten van gezondheidsgedrag en individuele en omgevingsstrategieën toe om het gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te bevorderen.

Samenhang derde graad: III-Gez-da LPD 19; III-OpBe-da LPD 16; III-WeSc-da LPD 4; III-Spo-da LPD 33.

2de graad: Determinanten van gezondheidsgedrag (II-MaWe-da LPD 16; II-Spo-da LPD 31)

Wenk: Het inzicht in de determinanten van gezondheidsgedrag vormt de basis voor het planmatig ontwikkelen van interventies om het gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te beïnvloeden of bevorderen. Je hebt aandacht voor individuele en omgevingsstrategieën van gezondheidsbevordering of preventie.

Wenk: Via casussen leer je leerlingen oog hebben voor onderliggende noden en hulpvragen. Bij het uitschrijven van een casus kan je persoonlijke en contextgebonden omgevingsfactoren m.i.v. de culturele en/of sociaaleconomische achtergrond van individu of doelgroep verwerken.

Wenk: Met behulp van modellen zoals het gedragswiel (Vlaams Instituut Gezond Leven) kan je de eventuele voorkennis van leerlingen uit de richtingen Maatschappij en welzijn en Sport over gezondheidsgedrag ophalen. Je kan een keuze maken voor een bepaald model om voor de leerlingen een indeling in gedragsdeterminanten te visualiseren. Kies bv. voor het gedragswiel (Vlaams Instituut Gezond Leven), het model van Lalonde, biopsychosociaal model ...

Wenk: Je kan aan de hand van concrete acties met betrekking tot gezondheidsbevordering leerlingen de gehanteerde strategieën laten verkennen. Afhankelijk van de actie heb je aandacht hebben voor individuele of omgevingsstrategieën van gezondheidsbevordering of preventie. Bij individuele strategieën kan je denken aan voorlichten, de gezondheids- of veiligheidssituaties analyseren, sensibiliseren, coachen, educatie, regels en afspraken, zorg en begeleiding ... Onder omgevingsstrategieën kan je strategieën op preventief en curatief niveau verstaan zoals nudging, prijssetting ...

Wenk: Bij het Vlaams Instituut Gezond Leven vind je achtergrondinformatie over

gezondheidsgedrag, gezondheidsbevordering, gedragsverandering en gedragsveranderingstechnieken zoals motiverend en persuasief communiceren en hun effecten.

Extra: Je kan werken rond fasen in gedragsverandering.

Extra: Je kan dit doel verdiepen door leerlingen de strategieën te laten vergelijken met gehanteerde strategieën bij preventiecampagnes rond veiligheid door brandweer, politie ...

4.3.2 Ontwikkeling

LPD 19 De leerlingen analyseren de ontwikkelingspsychologische domeinen van jongeren en volwassenen met inbegrip van

- **de fysieke ontwikkeling: (senso)motorische ontwikkeling;**
- **de cognitieve ontwikkeling: sensomotorisch tot formeel operationeel denken;**
- **de morele ontwikkeling**
- **de socio-emotionele ontwikkeling: hechting en identiteit.**

Samenhang derde graad: III-Gez-da LPD 17; III-OpBe-da LPD 14; III-WeSc-da LPD 3; III-Spo-da LPD 35.

2de graad: de fysieke, cognitieve en socio-emotionele ontwikkeling doorheen de verschillende levensloophasen (II-MaWe-da LPD 24, 25, 26, 27, 28, 29; II-Spo-da LPD 32, 33, 34, 35, 36, 37)

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om de kennis over concepten en klassieke basistheorieën die ze verwerven in de tweede graad bij het analyseren van de ontwikkelingspsychologische domeinen in een juiste betekenis en context in te zetten. Via taken kan je de voorkennis van leerlingen over de ontwikkelingspsychologische domeinen vanuit een focus op de levensloophasen van jongeren en volwassenen activeren. Dit biedt leerlingen die nog geen voorkennis hebben kansen om zich een begrippenkader (concepten, basistheorieën) over ontwikkelingspsychologie eigen te maken.

Wenk: Je kan aan de hand van mogelijke ontwikkelingspsychologische begrippen of theorieën die aan bod komen in de tweede graad, bv. Piaget, de ontwikkeling binnen domeinen en hun samenhang laten analyseren, bv. aan de hand van spel- of vrijetijdsactiviteiten van jongeren of volwassenen. Je mag hierbij verwachten dat leerlingen de geleerde ontwikkelingspsychologische begrippen en een theorie in een juiste betekenis en context inzetten.

Wenk: Met behulp van observatie-opdrachten of situatieschetsen kan je werken rond het analyseren van de ontwikkeling van jongeren en volwassenen, bv.

- op cognitief vlak: gevolgen van slaapgebrek op executieve functies ...;
- op moreel vlak: morele dilemma's van Kohlberg;
- op socio-emotioneel vlak: identiteitsfasen (Erikson) en relatie tot intimiteit, jeugdcriminaliteit, verslaving, (gender)identiteit, grensoverschrijdend (seksueel) gedrag.

Extra: Je kan ontwikkelingsfasen van jongeren of volwassenen laten analyseren aan de

hand van een voor leerlingen nieuwe theorie:

- moraliteit en de sociale leertheorie (Bandura);
- cognitieve ontwikkeling volgens Schaie.

Extra: Het vlaggensysteem is een zinvolle methodiek om in concrete situaties te reflecteren over het seksuele (grensoverschrijdend) gedrag van jongeren en om leerlingen kapstokken aan te bieden om hiermee om te gaan.

Extra: Vanuit het uitoefenen van veiligheidsberoepen zijn de levensloopsfasen van jongeren en volwassenen voor leerlingen het meest relevant. Je kan de kennis van de leerlingen uitbreiden door ook andere levensloopfasen aan bod te laten komen.

4.3.3 Communicatie en gedrag

LPD 20 De leerlingen hanteren communicatieve vaardigheden in beroepsgerichte gesprekscontexten met aandacht voor perspectiefname.

2de graad: Communiceren in formele en informele situaties (II-MaWe-da LPD 5, 6, 7)

Wenk: Je kan in samenhang met leerplandoel 25+, situaties uit het schoolgebeuren of uit beroepscontexten van veiligheidsberoepen aangrijpen om aan dit doel te werken. Voorbeelden van beroepsgerichte contexten zijn: fysiek en telefonisch onthaal, klachtenbehandeling, conflictsituaties, veiligheidssituaties ...
Via rollenspelen kan je oefenen op perspectiefname. Perspectiefname veronderstelt dat je in het perspectief van de ander blijft, rekening houdend met de impact van het eigen referentiekader en het referentiekader van de ander op het gesprek.

Wenk: Je kan leerlingen een kader aanreiken zoals het communicatieschema, verbindende communicatie, geweldloze communicatie, de axioma's van Watzlawick. Je kan hen ontwikkelingsgerichte feedback geven met behulp van criteria eigen aan het gekozen kader.

Wenk: Je kan leerlingen vanuit een communicatiekader in schoolse en beroepsgerichte contexten houdingen en vaardigheden in en tijdens contacten met anderen laten inoefenen: empathie, authenticiteit, assertiviteit, cultuursensitiviteit, klantgerichtheid, in het perspectief van de ander blijven, verschillende perspectieven hanteren, communicatieve en sociale vaardigheden hanteren.

Wenk: Bij het doelgericht mondeling en schriftelijk communiceren gaat de aandacht naar formele en informele relaties in een een-op-eencontact of in groep. Je kan leerlingen de strategieën die ze leren in Nederlands, Frans of Engels laten toepassen in beroepsgerichte contexten.

Wenk: Je werkt rond vaardigheden die specifiek zijn voor veiligheidsberoepen: geven van instructies, rapporteren, bemiddelen bij confrontaties (geweld, agressie), informeren en verwijzen van personen, interculturele communicatie ... Vanuit het profiel van de studierichting is het belangrijk om bij het communiceren rekening te houden met het regelgevend kader dat van toepassing is op de casus.

Wenk: Leerlingen gastvrij leren omgaan met de diversiteit in de klas of in de school is een mooie opstap tot het leren omgaan met de diversiteit in de samenleving (LPD 24).

Bij het uitoefenen van veiligheidsberoepen is dit uitermate belangrijk. Je kan hierbij denken aan het leren omgaan met verschil: respecteren van waarden en verschillende morele regels ...

LPD 21 De leerlingen lichten sociale beïnvloeding en de invloed van groepsprocessen op het sociaal gedrag van individuen en groepen toe.

Samenhang derde graad: III-Gez-da LPD 18; III-OpBe-da LPD 15; III-WeSc-da LPD 5; III-Spo-da LPD 34

Wenk: Wanneer je werkt rond het individuele en groepsgedrag van jongeren en volwassenen bied je leerlingen een theoretische onderbouw voor veiligheidstechnieken en het werken in team.

Wenk: Met betrekking tot sociale beïnvloeding en de invloed van groepsprocessen kan je bv. denken aan het duiden van

- imitatie als fundamenteel aspect van menselijke interactie, bv. aan de hand van het kameleoneffect;
- conformiteit, bv. de meerderheidsinvloed;
- het omstaanderseffect;
- gehoorzaamheid;
- groepsontwikkeling;
- macht en leiderschap;
- stereotypen, vooroordelen en discriminatie (LPD 23+), bv. sociale rollentheorie, categorisatie ...;
- groeps- en publieksgedrag.

Wenk: Je kan deze inzichten toepassen of concretiseren vanuit situaties eigen aan veiligheidsberoepen, bv. delinquent gedrag van jongeren, pesten, vooroordelen en stereotypen ... In veiligheidsberoepen is kennis van groeps- en publieksgedrag belangrijk in functie van het voorkomen van onveilige situaties, het objectief observeren, het optreden bij incidenten en crisissituaties, het begeleiden van publieksstromen ...

Extra: Je kan, bv. in relatie tot leerplandoel 23+, experimenten bespreken of illustreren die werden uitgevoerd om sociaal gedrag van mensen te onderzoeken, bv. Human zoo (Zimbardo), Milgram, Blue eyes–brown eyes (J. Elliott), overeenstemmingsexperimenten van Asch, doll test (Kenneth en Mamie Clark).

LPD 22 De leerlingen hanteren technieken om gepast te reageren bij angst, conflict en agressie.

Wenk: Je kan leerlingen de concepten angst, conflict, agressie en crisis laten toelichten of verklaren met behulp van theoretische kaders zoals model Cooper (crisis) Thomas en Killman (geweld), 5-fasenmodel (agressie), het conflicthanteringsmodel van Groot ...

Wenk: Je kan aandacht hebben voor verschillende vormen van agressie zoals instrumentele en emotionele agressie, verbale agressie, fysieke agressie (geweld), agressie met betrekking tot psychosen, groepsagressie ...

Wenk: Vanuit het profiel van de studierichting is het belangrijk om bij het toepassen in

beroepsgerichte situaties rekening te houden met het regelgevend kader dat op de casus van toepassing is.

Wenk: Je kan aandacht hebben voor het beheersen van de eigen angst, bv. kalmerings- of ontspanningstechnieken (fysieke paraatheid).

4.3.4 Samenleving

LPD 23 + De leerlingen lichten met voorbeelden mechanismen achter racisme, discriminatie en xenofobie toe.

Wenk: Je kan dit doel in samenhang zien met leerplandoelen 21, 24 en 25+. In functie tot het opleiden tot bewakingsagent kan je dit doel in samenhang zien met leerplandoel 14.

Wenk: Je kan hierbij aandacht hebben voor mechanismen zoals angst, wij-zij denken, groepsgevoel, uitsluiting, ontmenselijking, zondebokmechanisme, stereotypering, polarisering ... Bij het werken rond discriminatie heb je oog voor verschillende vormen zoals seksisme, homohaat ...

LPD 24 De leerlingen reflecteren over maatschappelijke en culturele gedragingen en gewoontes in functie van het gepast omgaan met diversiteit.

Wenk: Vanuit casussen leer je leerlingen oog hebben voor de diversiteit in de samenleving. Je hebt aandacht voor verschillende maatschappelijke en culturele gedragingen en gewoontes. Dit uit zich in verschillen die er zijn qua leeftijd, opleidingsniveau, sociale en culturele achtergrond, gezondheidsprofiel ... Ook voorkeuren, motivaties en gedragspatronen van mensen kunnen variëren. Inzicht verwerven in en reflecteren over specifieke handvatten of strategieën om ermee om te gaan zijn belangrijk in functie van de uitoefening van veiligheidsberoepen. Je kan denken aan strategieën zoals zich informeren, zich bewust zijn van gekleurdheid van de waarneming, kwesties bespreekbaar maken, negatieve aspecten benoemen, gepast reageren, zich tolerant opstellen en anderen aanzetten tot tolerantie.

Wenk: In samenhang met leerplandoelen 20 en 22 kan je leerlingen vaardigheden met betrekking tot het omgaan met diversiteit laten inoefenen.

LPD 25 + De leerlingen gaan geïnformeerd, beargumenteerd en constructief in dialoog over maatschappelijke thema's met betrekking tot veiligheidsberoepen.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 8; III-GOD-dda S 1, 2, SP 311, 314; III-GOD-daa S 1, 2, SP 311, 314

Wenk: Het onderbouwen van een mening en in dialoog gaan over maatschappelijke thema's helpt leerlingen openstaan voor verschillende visies en helpt hen accepteren dat de eigen manier van omgaan met jongeren, ouders en collega's verschillend kan en mag zijn dan die van anderen.

Wenk: Je kan aan de hand van actuele casussen werken rond thema's waarmee je vanuit de uitoefening van een veiligheidsberoep in contact komt: racisme, xenofobie,

discriminatie, vooroordelen, diversiteit, handhaving, de zin van straffen, verslavende middelen, inzetten van bewakingscamera's versus privacy ...

4.4 Veiligheidstechnieken

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

4.4.1 Bedrijfseerstehulp

LPD 26 De leerlingen passen EHBO-technieken en levensreddende handelingen toe.

Samenhang derde graad: I-II-III-LiOp LPD 7

2de graad: I-II-III-LiOp LPD 7

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 3, 31 en 35: hulp en bijstand bieden aan personen.

Wenk: Het aanleren van deze methodes en technieken staat in functie van het behalen van het attest Hulpverlener (Bewakingsagent H.10 - KB 15 december 2010, Bijlage I.5-1): een bewakingsagent heeft een basiskennis van EHBO en kan op een correcte manier technieken van EHBO en levensreddende handelingen (reanimatietechnieken,) toepassen.

Extra: Als voorbereiding op de brandweeropleiding kunnen volgende inhouds aan bod komen:

- algemene interventieprocedures;
- reanimatietechnieken m.i.v. AED en verstikking bij volwassenen, kinderen en zuigelingen;
- shock, stelpen van ernstige bloedingen, brandwonden, hulp bij trauma: versteking en botletsels, vergiftiging, verdrinking, omgaan met stress (FIST);
- het psychosociaal interventieplan.

4.4.2 Fysieke paraatheid

LPD 27 De leerlingen ontwikkelen en onderhouden een gezonde levenshouding met oog voor mentale weerbaarheid, fysieke fitheid en conditie.

★ Individuele en collectieve drillbewegingen

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 3 en 18. Vanuit leerplandoel 18 kan je gezondheidsgedrag theoretisch onderbouwen.

Wenk: In samenhang met de doelen uit het leerplan Lichamelijke opvoeding heb je in functie van het uitvoeren van opdrachten aandacht voor uithoudingsvermogen, kracht, evenwicht en behendigheid en voor de motorische vaardigheden lopen, klimmen, klauteren, optrekken, opdrukken, gehurkt lopen, slepen en trappenloop. In voorbereiding op het uitoefenen van veiligheidsberoepen kan het zinvol zijn om in te zetten op zwemmen.

Wenk: Het uitoefenen van veiligheidsberoepen vraagt van leerlingen een fitte levensstijl en een goede conditie. De leerling is hierbij bereid om langdurige mentale en fysieke inspanningen te doorstaan. Je kan hierbij ook aandacht hebben voor gezonde voeding.

Wenk: Het ontwikkelen en onderhouden van fitheid en conditie staat in functie van de voorbereiding op selectieproeven:

- Brandweer:
 - in functie van de voorbereiding op het behalen van het Federaal geschiktheidsattest (selectie brandweer) kan je inzetten op volgende motorische vaardigheden en eigenschappen: lopen, klimmen, klauteren, optrekken, evenwicht, gehurkt lopen, opdrukken, slepen van een zeil en slang, slang ophalen en trappenloop. De recente normen vind je op brandweer.be;
 - individuele en collectieve drillbewegingen: In functie van het uitvoeren van DRILL komen volgende onderdelen aan bod: de betekenis en de rol van DRILL aan een groep en brandweer, de bevelen van de verschillende manoeuvres (verzamelen, geef acht, ter plaatse rust, groeten), juiste houding bij een ceremonie.
- Defensie:
 - voor Defensie kan je denken aan vaardigheden en activiteiten zoals sidebridge, pull-up, sit-up, lopen, hindernispiste, koordpiste, 15 km marcheren met lichte rugzak, oriëntatieloop ... De recente normen voor de selectieproeven vind je op www.mil.be;
 - individuele en collectieve drillbewegingen.

Wenk: Bij de uitoefening van veiligheidsberoepen is ook aandacht voor de mentale gezondheid belangrijk. Je kan hierbij denken aan ontspanningstechnieken in functie van het leren omgaan met eigen angsten of het leren rustig blijven in conflictsituaties.

LPD 28 De leerlingen hanteren ontwijkstechnieken in functie van het vermijden van verwondingen bij een fysieke aanval.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met de leerplandoelen uit het leerplan Lichamelijke opvoeding (LPD 1 en 4: keuze contact- en/of verdediging) en met doelen met betrekking tot specifieke regelgeving voor veiligheidsberoepen en voor de bewakingsagent in het bijzonder (LPD 14).

Wenk: Volgende elementen komen hierbij aan bod:

- hoe reageren op vormen van geweld (LPD 22);
- inzetten van communicatieve en sociale vaardigheden, bv. bij vatting (LPD 37);
- verdedigende houding;
- verschillende ontwijkstechnieken met aandacht voor opwarming, fysieke ontwijkstechnieken, ontwijking en controle.

4.4.3 Preventie en veiligheid

LPD 29 De leerlingen lichten kernbegrippen met betrekking tot veiligheid en preventie toe.

Wenk: Je hebt hierbij aandacht voor het principe van integrale veiligheid, veiligheids- en noodplannen ...

Wenk: Vanuit actuele voorbeelden kan je leerlingen kernbegrippen zoals preventie, gevaar, schade, risico, security, safety, bewaken, beveiligen, veiligheids- en risicoanalyse leren onderscheiden en toelichten.

LPD 30 De leerlingen lichten maatregelen toe ter bevordering van het welzijn op de werkvloer in de context van veiligheidsberoepen.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoel 14.

Wenk: Welzijn, begrippen en bepalingen in de Welzijnswet (KB 15 dec. 2010):

- welzijnsdomeinen;
- niveaus van preventiemaatregelen: het beschrijven op welke niveaus preventiemaatregelen zich voordoen en duiden waarmee je dient rekening te houden bij het nemen van maatregelen;
- belangrijkste betrokkenen bij welzijn (het welzijnsbeleid, hiërarchische lijn, werknemers) en hun taak;
- 6 stappen in de preventiehiërarchie m.i.v. de verantwoordelijkheden van de Interne Dienst voor Veiligheid en preventie.

Extra: Specifiek voor brandweer

- is het belangrijk dat leerlingen leren dat het beroep van brandweer zekere gevaren met zich meebrengt, die echter beheersbaar zijn door de toepassing van preventieve maatregelen en door een geregelde training.
- Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoel 38.
- Je kan aan de hand van voorbeelden het verschil tussen een gevaar en een risico duiden.
- Gevaren bij interventies: gevaren door rook, explosiegevaar, zware gassen en dampen, gasflessen en drukflessen, instortingsgevaar, elektrocutiegevaar, radioactiviteit, gevaren op de openbare weg, andere gevaren en het risico op kanker.

LPD 31 De leerlingen voorkomen onveilige situaties binnen een gesimuleerde context.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 1, 6, 14 en in samenhang met het uitvoeren van veiligheidstechnieken in de verschillende sectoren, bv. publieksstromen begeleiden, controles uitvoeren, hulp en bijstand bieden ...

Wenk: Je kan ook aandacht hebben voor de rol die men vanuit de verschillende sectoren heeft voor de preventie van burgers:

- Bewakingssector
- Brandweer: preventie van brand, CO-intoxicatie in leef- en woonsituatie ...
- Politie: inbraakpreventie, verkeerspreventie ...

4.4.4 Bewaking

LPD 32 De leerlingen lichten de algemene organisatie, structuur en cultuur van de private veiligheidssector toe.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoel 2.

Wenk: Bij cultuur denk je aan de missie, waarden en behoeften van de organisator. Je kan ook aandacht hebben voor de ontstaansgeschiedenis van de private veiligheidssector.

Wenk: Bij organisatievormen denk je aan de bewakingsonderneming, interne bewakingsdienst, onderneming voor alarmsystemen, onderneming voor camerasystemen, onderneming voor veiligheidsadvies, opleidingsinstelling, veiligheidsdienst, maritieme veiligheidsonderneming.

Wenk: Je hebt aandacht voor activiteiten zoals statische en mobiele goederenbewaking en interventie na alarm, beveiligd vervoer, beheer van alarmcentrales, bodyguarding, winkelinspectie, evenementenbewaking, bewaking in het uitgaansmilieu, sweepings, verrichten van vaststellingen, verkeersbegeleiding, bediening van technische middelen, andere vormen van persoonscontrole ...

LPD 33 De leerlingen hanteren technieken, methoden en procedures voor informeren, observeren, inschatten van risico's, communiceren en rapporteren eigen aan de bewakingscontext.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 6, 20, 41 en 47.

Wenk: Je hebt aandacht voor specifieke aspecten eigen aan het observeren in de bewakingssector zoals security awareness, verschil tussen observatie en surveillance, persoonsbeschrijving ... Je kan hiervoor werken vanuit casussen en simulaties.

Wenk: Je hebt aandacht voor specifieke aspecten eigen aan het rapporteren in de bewakingssector: procedure, soorten rapporten, kenmerken en vorm van een rapport.

LPD 34 De leerlingen begeleiden publieksstromen in een gesimuleerde context.

Wenk: In functie van het begeleiden van publieksstromen denk je aan volgende elementen van crowdmanagement: het verzorgen van een vlotte doorgang, rekening houden met capaciteit, sturen van publieksstromen in functie van publieksdichtheid en -gedrag, bewaken en vrijwaren van doorgangen ...

Wenk: Je kan via casuïstiek of via oefeningen aspecten van het begeleiden van publieksstromen laten inoefenen: bv. bij een opendeurdag, rollenspelen met betrekking tot communicatie, toegangscontrole (LPD 14) ...

LPD 35 De leerlingen treden op bij incidenten en crisissituaties in een gesimuleerde context met inbegrip van

- **hulp bieden en bijstaan van personen;**

- **bewakingstechnieken, -methodes en -procedures: technieken van alarmering, plaatsontruiming en (massa)evacuatie.**

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoel 26.

Wenk: Vanuit concrete situatieschetsen kan je volgende aspecten uitwerken:

- het preventief anticiperen op veiligheidsrisico's en verwittigen van instanties. Je kan aandacht hebben voor de beleids- en operationele coördinatie van interventies en betrokken disciplines: de hulpverleningsorganisaties (LPD K1, 49);
- hulp aan en bijstaan van personen met aandacht voor informatie geven en aanspreekpunt zijn (LPD 31, 33, 35), mensen in nood helpen, EHBO en levensreddende handelingen (LPD 26), doorgang vrijmaken voor hulpdiensten ...;
- alarmering, plaatsontruiming en (massa)evacuatie met aandacht voor evacuatie dossiers met nood- en interventieplannen, signalisatie, begeleiden van publieksstromen ... ;
- reageren in specifieke gevallen zoals bommelding, verdachte zendingen, Improvised Explosive Devices (IED), chemische, biologische en radiologische aanvallen (CBR), catastrofes, rampen en schadegevallen ...

Wenk: Je kan leerlingen technieken die toepasbaar zijn binnen een schoolcontext laten inoefenen, bv. evacueren, aandacht voor signalisatie ...

LPD 36 De leerlingen illustreren brandpreventiemaatregelen en passen technieken en procedures toe met betrekking tot brandpreventie en elementaire brandbestrijding.

Wenk: Je hebt aandacht voor de vuurdriehoek, oorzaken gevaren en het ontdekken van brand en technieken van brandbestrijding: werken met kleine blusmiddelen.

Wenk: In samenhang met leerplandoelen 30, 31 en 38 kan je vanuit situatieschetsen aandacht hebben voor verschillende aspecten van brandpreventie zoals:

- manieren van melding of alarmering;
- doel van brandpreventie en principes van brandpreventiemaatregelen;
- rol van een brandpreventieadviseur;
- hoe veiligheidsmaatregelen in geval van brand ook redding van personen en goederen tot doel hebben (LPD 38);
- principes waarop brandveiligheid in een bouwwerk berust;
- verschil tussen actieve en passieve beschermende maatregelen;
- het begrip technische preventiemaatregelen en hun toepassingen (LPD 38);
- aspecten van het evacueren van gebouwen (m.i.v. woningen) in geval van brand: ontruiming, veiligheidsverlichting, signalisatie, vluchtplannen;
- eenvoudige preventiemaatregelen op te nemen door burgers: rookmelders, vluchtplan, blusmiddelen.

Wenk: In leerplandoel 38 worden bepaalde leerinhouden verdiept vanuit de context brandweer.

LPD 37 De leerlingen lichten bewakingsmethodes, -technieken en procedures toe met betrekking tot de controle van personen, bagage, voertuigen en gebouwen.

Wenk: Je hebt aandacht voor de bevoegdheden, procedures en uitvoeringswijzen.
Volgende methodes en technieken komen aan bod:

- personen: veiligheidscontrole, oppervlakkige betasting, identiteitscontrole;
- bagage en voertuigen: doorzoeken op bv. aanwezigheid van onbevoegden; visuele controle ...;
- perimeter: instellen, organiseren en bewaken;
- bewakingsrondes in gebouwen of op sites.

4.4.5 Brandweer

LPD K1 De leerlingen lichten de algemene organisatie, structuur en cultuur van de brandweer toe.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoel 2.

Wenk: Je hebt aandacht voor de algemene organisatie van de dringende hulpverlening. Je kan denken aan verschillende disciplines binnen de hulp- en veiligheidsdiensten en hun taken; diensten die deel uitmaken van de civiele veiligheid, werking van brandweer en civiele bescherming (112, het KCCE, erkende opleidingscentra, B-Fast ...); onderdelen van de dringende geneeskundige hulpverlening (onderscheid ziekenwagen, PIT, MUG).

Wenk: Bij het werken rond de algemene organisatie van de brandweer denk je aan stafdepartementen, componenten (zones en posten), hulpverleningszones, SAH (snelste adequate hulpverlening), verschillende opdrachten van en specialisaties binnen de brandweer, graden in hiërarchie en bijhorende tekens.

Wenk: Als je werkt rond de functiebeschrijving van de brandweerman of -vrouw kunnen volgende thema's aan bod komen: functie, kerntaken en takengebied, belang van permanente vorming en fysieke paraatheid, verschillende tenues ...

Wenk: Bij cultuur denk je aan de missie, waarden en behoeften van de organisator (LPD 2).

LPD 38 De leerlingen illustreren volgende taken binnen de brandweer en het hulpcentrum 112:

- **brandpreventie;**
- **omgaan met gevaarlijke stoffen;**
- **brandbestrijding;**
- **technische hulpverlening.**

Wenk: Het verwerven van de inhoud over brandpreventie kunnen leiden tot het attest brandpreventieadviseur bij de brandweer.

4.4.6 Defensie

LPD 39 De leerlingen lichten de algemene organisatie, structuur en cultuur van Defensie toe.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoel 2.

Wenk: Je hebt aandacht voor de verschillende componenten, Directoraat-generaal en ACOS, eenheden. Je illustreert de cultuur binnen Defensie met aandacht voor militaire waarden in relatie met deontologische aspecten en selectie en het belang van een memento.

Wenk: Je hebt aandacht voor verschillende engagementsscenario's zoals nationaal, internationaal, Non-combatant Evacuation Operation (NEO) ... en het functioneren van Defensie in een internationale context, bv. de belangrijkste actoren van internationale betrekkingen (rollen en middelen), veiligheidsomgeving op nationaal, Europees en internationaal niveau, betrekkingen tussen EU, VN, NAVO met Defensie (Nato Response Force (NRF), European Union Battle Group (EUBG), deelname aan operaties ...).

Wenk: Je kan werken rond opdrachten van Defensie in een historische context: evolutie van Defensie sinds WO I, vroegere en huidige opdrachten: doelen ten aanzien van deelname, Belgische Defensie in de toekomst ...

LPD 40 De leerlingen lichten verschillende soorten conflicten, bedreigingen en beïnvloedende omgevingsfactoren toe.

Wenk: Je hebt aandacht voor

- soorten conflicten zoals lineair, niet-lineair, klassiek, Counterinsurgency (COIN), symmetrisch, asymmetrisch ...;
- bedreigingen zoals conventioneel, asymmetrisch, Improvised Explosive Device (IED) ...;
- omgevingsfactoren: bevolking, media, tolerantie, campagnethema's, soorten capaciteiten binnen een leger ...

Wenk: Je besteedt bij het uitwerken van deze doelstelling aandacht aan humanitaire regels en internationale beschermingscodes voor strijders en niet-strijders en de behandeling van krijgsgevangenen (Internationaal Humanitair Recht (IHR)).

LPD 41 De leerlingen hanteren technieken, methoden en procedures voor informeren, observeren, communiceren en rapporteren eigen aan Defensie.

★ Gebruik van communicatieapparatuur

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 6, 20, 33 en 47. Leerlingen leren de technieken, methodes en procedures in functie van het efficiënt en effectief communiceren met collega's en het kader (LPD 20) én in functie van het leren uitvoeren van acties rekening houdend met de opdracht, de situatie en het terrein. Er is aandacht voor

- het gebruik en onderhoud van communicatieapparatuur: radioprocedures en basismateriaal;
- het doorgeven van informatie m.i.v. het ontvangen en versturen van berichten: communicatietechnieken, gevechtssignalen, merkschets opmaken, waarnemingsverslag, aanduiden van doelen.

Extra: Je kan het gebruik van communicatieapparatuur ook toepassen op situaties van de brandweer.

LPD 42 De leerlingen bereiden zich voor op opdrachten binnen Defensie.

★ Technieken voor 'own force protection'

Wenk: Je hebt aandacht voor procedures in verband met militaire veiligheid. Je kan de leerlingen basisinzichten laten verwerven over volgende aspecten:

- terroristische dreiging en het IENA LILAS waarschuwingssysteem;
- reacties bij bommelding of tegenover een verdacht object en explosieven;
- soorten explosieven zoals mijn, Unexploded Ordnance (UXO), IED, FP-principes;
- principes van veiligheid bij het bezit en distributie van wapens;
- gebruik van geweld bij bewakingsopdrachten;
- Homeland.

Wenk: Tijdens extra-muros-activiteiten leren leerlingen opdrachten voorbereiden en uitvoeren op bevel. Volgende vaardigheden zijn hierbij fundamenteel:

- ontvangen en begrijpen van opdrachten van het hoger echelon;
- verzamelen van informatie;
- klaarmaken van de individuele en collectieve uitrusting en ander materiaal;
- het nemen van de nodige maatregelen om klaar zijn.

Wenk: Tijdens extra-muros-activiteiten komen volgende onderdelen aan bod:

- kennismaken met OSMEALQ, kaartmarkering en sandbox;
- de operationele werkwijze aanpassen in functie van de situatie en opdracht;
- aandacht voor de 10 punten van de fuselier;
- uitrusting en materiaal klaarmaken, het nemen van de nodige maatregelen en gebruik bij oefeningen: presentatie van vechtkledij, gevechtsschoenen, onbreekbare jack, slaapzak, gebruiken en repareren van slaapmat, rugzak, opzetten, afbreken en repareren van een individuele tent, het gevechtsrantsoen voorbereiden en gebruiken, toepassen van individuele hygiënevoorschriften op het platteland (LPD 3) ...;
- deelnemen aan het leven ten velde tijdens een oefening van lange duur.

LPD 43 De leerlingen oriënteren zich tijdens eenvoudige en begeleide oefeningen op een gevarieerd terrein met behulp van een kaart en een kompas.

Wenk: Volgende aspecten en vaardigheden komen aan bod:

- begrippen coördinaat, azimuth, afstand;
- kaart 1/100.000, oro-hydrokaart, schets: karakteristieken van de kaart, kaartmarkering, standplaats bepalen, plaats aanduiden aan de hand van een coördinaat;
- afstanden inschatten en oriëntatietechnieken: een azimuth bepalen en een verplaatsing uitvoeren aan de hand van een opgegeven of een zelf bepaalde azimuth; een volgweg bepalen en deze te voet afleggen.

4.4.7 Penitentiair beambte

LPD 44 De leerlingen lichten de algemene organisatie, structuur en cultuur van justitie en de rol van de penitentiair beambte toe.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoel 2.

Wenk: Volgende aspecten komen aan bod:

- verschillen tussen penitentiaire inrichtingen: locatie, type, populatie, bouwstijl ...;
- actoren in organigram van FOD Justitie;
- belangrijkste diensten/functies en hun opdrachten in organigram m.i.v. Directoraat- Generaal Penitentiaire inrichtingen (DG EPI);
- diensten en functie binnen de gevangenis en relatie met centrale diensten;
- algemene principes verbonden aan het statuut van ambtenaar: hiërarchie, administratieve standen, anciënniteit ...

Wenk: Je kan de cultuur (missie, waarden) duiden aan de hand van concrete voorbeelden uit de dagelijkse praktijk in een penitentiaire inrichting. Het is belangrijk om aan te tonen dat alle personeelsleden een bijdrage kunnen leveren om de missie te behalen.

LPD 45 + De leerlingen lichten levensvoorwaarden van gedetineerden en taken van de Penitentiair beambte toe.

Wenk: Bij organisatie van het dagelijks leven van gedetineerden (doelen, rechten) kan je denken aan volgende aspecten: wandelingen, maaltijden, kantine, telefoon en briefwisseling, bezoek, arbeid, geloofsovertuiging.

Wenk: Bij het werken rond de taken van de PBA heb je respect voor de mensenrechten en aandacht voor de kwaliteit van de uitvoering van opdrachten. Je leert leerlingen hoe de PBA opdrachten op een goede manier kan uitvoert en welke de risico's zijn als taken slecht worden uitgevoerd. Hierbij illustreer je aandachtspunten voor de uitvoering en licht je eventuele misbruiken door gedetineerden toe.

Wenk: Je kan leerlingen inzicht geven in de inhoud van werkcontext en taken door middel van een bezoek aan een penitentiaire instelling (extra muros).

LPD 46 + De leerlingen lichten principes van orde en veiligheid in een penitentiaire instelling toe.

Wenk: Je hebt aandacht voor begrippen inzake orde en veiligheid zoals materiële, infrastructurele, organisatorische, interne, externe en dynamische veiligheid.

Wenk: Je kan leerlingen het belang van dynamische veiligheid laten duiden aan de hand van concrete voorbeelden.

Wenk: Leerlingen leren hoe principes van orde en veiligheid een invulling krijgen in de werkcontext en binnen de opdrachten van de PBA. Je kan hierbij denken aan

- onderzoek van kledij, de fouillering op het lichaam en de controle van de verblijfsruimte. Je hebt hierbij aandacht voor het belang van het onderzoek, het humane aspect en aandachtspunten bij het uitvoeren van deze opdrachten;
- het appel: situering binnen de dagtaak van de PBA, wijze van uitvoering volgens voorgeschreven instructies; gevaren van een slecht uitgevoerd appel;
- verschillende bewegingen binnen de dagtaak van de PBA en binnen een gevangenis.

LPD 47 De leerlingen hanteren technieken, methoden en procedures voor informeren, observeren, communiceren en rapporteren eigen aan de context van de penitentiaire instelling.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met LPD 6, 20, 34 en 41. Het is belangrijk om leerlingen zowel mondeling als schriftelijk te laten registreren en rapporteren.

LPD 48 + De leerlingen reflecteren over verschillende strafdoelen, hun context en het opzet van humane detentie.

Wenk: Je kan dit doel in samenhang zien met LPD 15 en 16+.

Wenk: Vanuit de historische context kan je sleutelfiguren binnen de Belgische penitentiaire historiek in de tijd situeren en deze voor de invulling van het strafdoel duiden.

Wenk: Vanuit concrete initiatieven die in het kader van humane en re-integratie gerichte detentie binnen de gevangenis georganiseerd worden, kan je duiden hoe de penitentiair beambte hiertoe kan bijdragen.

4.4.8 Politie

LPD 49 De leerlingen lichten de algemene organisatie en cultuur van de Geïntegreerde politie toe.

Wenk: Je hebt aandacht voor de opdrachten van de Federale en lokale politie, verschillende basis- of gespecialiseerde functies, de belangrijkste elementen van het statuut van politieambtenaren en carrière mogelijkheden.

4.5 Onderzoekskompetentie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 50 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhoud van dit leerplan.

Samenhang derde graad: I-II-III GFL LPD 21, 22, 23, 27

Duiding: Specifieke thema's met betrekking tot preventie, veiligheid, agressie, angst, discriminatie, delinquentie, straf, culturele en maatschappelijke gedragingen,

fysieke paraatheid ... vanuit het perspectief van ontwikkelingspsychologie, sociaal gedrag of gezondheidsgedrag.

Wenk: Bij fasen in een onderzoekscyclus kan je denken aan: oriëntatie, probleem(stelling) of onderzoeksvraag, onderzoeksmethode, gegevensverzameling, analyse, conclusie, rapportering. Afhankelijk van de context kunnen een of meerdere fasen in de onderzoekscyclus zelfstandig of onder begeleiding gebeuren.

Wenk: Leerplandoelen uit de krachtlijn en de rubriek “betekenisvol leren en kiezen” van het Gemeenschappelijk funderend leerplan bereiden voor op een onderzoekscyclus. Leerlingen leren zo vanaf het eerste jaar om doelgericht informatie op te zoeken in diverse bronnen, de informatie doelgericht te beoordelen en te verwerken op een kritische en systematische manier. Ook leren ze om cyclisch te reflecteren over hun eigen leerproces en dat doelgericht bij te sturen. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan vind je suggesties om met die leerplandoelen aan de slag te gaan en een leerlijn op te bouwen waardoor leerlingen in de derde graad in staat zijn om een onderzoekscyclus te doorlopen.

5 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

5.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Specifiek voor de doelen uit het onderdeel Fysieke paraatheid

Zie leerplan Lichamelijke opvoeding (I-II-III-LiOp).

Naast de gebruikelijke LO- en sportaccommodatie is het gebruik van kliminfrastructuur (klimmuur) aangewezen.

5.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

Leerlingen moeten gebruik kunnen maken van zeer uiteenlopende beroepsspecifieke materialen eigen aan de beoogde veiligheidsberoepen. Voor de meeste scholen is het niet haalbaar om al deze beroepsspecifieke materialen aan te kopen. Daarom is het aangewezen dat de school de nodige samenwerkingsverbanden aangaat met de brandweerschool, het lokale brandweerkorps, een privaat veiligheidsbedrijf ... Deze voorwaarde is noodzakelijk opdat leerlingen kennis kunnen maken met en gebruik maken van materialen eigen aan de sector.

Wanneer de school niet samenwerkt met een externe partner voor de lessen EHBO dienen er voldoende EHBO-materiaal, reanimatiepoppen en een oefen AED-toestel ter beschikking te zijn.

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

5.3 Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

De leerlingen dienen te beschikken over veiligheidsschoenen en een overall in functie van het uitvoeren van opdrachten tijdens praktijklessen op verplaatsing en extra-murosactiviteiten.

6 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en specifieke minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	

Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

7 Concordantie

7.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de specifieke minimumdoelen (SMD) of de doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.

Leerplandoel	Specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties
1	BK 04
2	BK 01; BK 02
3	BK 04
4	BK 03

5	BK 02
6	BK 06; BK 07
7	BK 01
8	BK 05
9	BK 02
10 +	-
11	BK 15
12	BK 15
13	BK 15
14	BK 14
15	BK 15
16 +	-
17	BK l
18	SMD 14.03.01
19	SMD 14.03.03
20	BK 01
21	SMD 14.03.02; BK g
22	BK d
23 +	-
24	BK j
25 +	-
26	BK e; BK i
27	BK 13; BK h
28	BK k
29	BK 09
30	BK 14

31	BK 09; BK 11
32	BK 16
33	BK 06
34	BK 08
35	BK 10; BK 11; BK a; BK m
36	BK b; BK f
37	BK a
38	BK b; BK f
39	BK 16
40	BK 12
41	BK 06; BK c
42	BK 12, BK n
43	BK 12
44	BK 16
45 +	-
46 +	-
47	BK 06
48 +	-
49	BK 16
50	SMD 01.01.01

7.2 Specifieke minimumdoelen

- 01.01.01 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.
- 14.03.01 De leerlingen lichten determinanten van gezondheidsgedrag en strategieën toe om gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te bevorderen.
Onderliggende (kennis)elementen:
- Individuele - en omgevingsstrategieën
- 14.03.02 De leerlingen lichten sociaal gedrag toe.
Onderliggende (kennis)elementen:
- Sociaal gedrag: groepsprocessen, sociale beïnvloeding

- 14.03.03 De leerlingen analyseren de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen verschillende levensloophfasen.
Onderliggende (kennis)elementen:
- Fysieke ontwikkeling: (senso)motorische ontwikkeling,
 - Cognitieve ontwikkeling: van sensomotorisch tot formeel-operationeel denken
 - Morele ontwikkeling
 - Socio-emotionele ontwikkeling: hechting en identiteit.

7.3 Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.
4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.
5. De leerlingen werken deontologisch correct, met oog voor privacy en discretie.
6. De leerlingen informeren zich en rapporteren volgens de procedure eigen aan de organisatie.
7. De leerlingen observeren feiten objectief.
8. De leerlingen begeleiden publiekstroom binnen een gesimuleerde context.
9. De leerlingen voorkomen onveilige situaties binnen een gesimuleerde context.
10. De leerlingen treden op bij incidenten en crisissituaties binnen een gesimuleerde context.
11. De leerlingen bieden hulp en bijstand aan personen.
12. De leerlingen bereiden zich voor op een militaire opdracht.
13. De leerlingen ontwikkelen en onderhouden een gezonde levenshouding en de mentale en fysieke fitheid/conditie.
14. De leerlingen analyseren sectorspecifieke wetgeving.
15. De leerlingen lichten de grondrechten en andere relevante bevoegdheden en verplichtingen toe.
16. De leerlingen lichten de organisatie van de verschillende sectoren toe.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. Bewakingstechnieken en -methodes en -procedures
- b. Brandpreventiemaatregelen
- c. Communicatieapparatuur
- d. Conflictbeheersing
- e. EHBO
- f. Elementaire brandbestrijdingstechnieken en -procedures
- g. Groepsgedrag
- h. Individuele en collectieve drillbewegingen
- i. Levensreddende handelingen
- j. Maatschappelijke en culturele gedragingen en gewoontes
- k. Ontwijkingstechnieken
- l. Sociale partners en de specifieke collectieve regelingen van toepassing op de bewakingssector
- m. Technieken van alarmering, plaatsontuiming en (massa-)evacuatie
- n. Technieken voor de 'own force protection'

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	5
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang met de tweede graad	7
2.2	Samenhang in de derde graad	7
2.2.1	Samenhang binnen de studierichting Defensie en veiligheid	7
2.2.2	Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit	7
2.3	Plaats in de lessentabel	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Defensie en veiligheid en het vormingsconcept	7
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw	9
3.4	Leerlijnen.....	9
3.4.1	Samenhang met de tweede graad	9
3.4.2	Samenhang in de derde graad	9
3.5	Aandachtspunten	10
3.6	Leerplanpagina.....	12
4	Leerplandoelen	12
4.1	Basiscompetenties veiligheidsberoepen.....	12
4.2	Recht	16
4.3	Mens en samenleving	18
4.3.1	Gezondheidsbevordering.....	18
4.3.2	Ontwikkeling	19
4.3.3	Communicatie en gedrag	20
4.3.4	Samenleving	22
4.4	Veiligheidstechnieken	23
4.4.1	Bedrijfseerstehulp.....	23
4.4.2	Fysieke paraatheid	23
4.4.3	Preventie en veiligheid.....	25

4.4.4	Bewaking	26
4.4.5	Brandweer	28
4.4.6	Defensie	28
4.4.7	Penitentiair beambte	31
4.4.8	Politie	32
4.5	Onderzoekscompetentie.....	32
5	Basisuitrusting	33
5.1	Infrastructuur	33
5.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	34
5.3	Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken	34
6	Glossarium.....	34
7	Concordantie	35
7.1	Concordantietabel.....	35
7.2	Specifieke minimumdoelen.....	37
7.3	Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties	38